

Schaapsherders hebben geen schadelijke uitwerking op de natuur

Ik weet niet wat Sebastien Valkenberg wil zeggen met zijn 'filosofisch' artikel in Trouw van 20 april onder de titel 'De natuur als het nieuwe proletariaat'. Toch bekruipt me het vervelende idee dat hij over de rug van hardwerkende schapsherders mooie woorden wil opschrijven over de dode filosoof Rousseau, terwijl hij weigert zich te verdiepen in het echte leven. Vervelend, want hij is niet de enige die schapsherder Chris Grinwis weg zet als een cultuurhistorisch relict uit de negentiende eeuw, wat nog eens versterkt wordt door het mooie schilderij van schapenschilder Anton (en niet Anthonij) Mauve uit 1887.

Valkenberg lijkt te leven in de boeken, kranten en websites waarop hij zijn slecht geïnformeerde artikel op baseert. Zo koppelt hij de abstracte wereld van de filosofie aan de even abstracte wereld van de media. En op basis van die abstracties durft hij te concluderen dat schapsherder Grinwis borg staat voor een 'schadelijke uitwerking op de natuur'. Ik snap dat een publicist als Valkenberg soms harde conclusie moet trekken in zijn stukken om aantrekkelijk te blijven voor het publiek, maar hier slaat hij wel heel erg de plank mis.

Hierdoor houdt Valkenberg in zijn artikel vast aan twee hardnekkige vooroordelen. Ten eerste het idee dat de schapsherder niet meer van deze tijd is. Ten tweede de overtuiging dat natuurorganisaties als Natuurmonumenten als enige weten wat het beste is voor het natuurbeheer. Dat is dus twee keer fout.

Grinwis staat voor de professional die landbouw met natuurbeheer combineert, het begrazingsbedrijf. Daarvan zijn er steeds meer in Nederland, schapsherders die met hun kuddes de natuur beheren en leven van het geld dat natuurorganisaties hen betalen en wat inkomsten uit vleesverkoop, workshops, recreatie en andere zaken. Grinwis zelf is iemand die dankzij 25 jaar ervaring een enorme terreinkennis heeft, en dus ook ecologisch zijn woordje mee kan praten. Ook dat is bij andere begrazingsbedrijven het geval. De schapsherder heeft dus niet alleen kennis van het hoeden van de kudde en het aansturen van zijn honden, maar ook van ecologie, drukkbe grazing en de geschiedenis van het landschap. Er zijn in Nederland tussen de vijftig en honderd van dergelijke bedrijven.

Valkenberg heeft ook weinig begrepen wat er in de afgelopen decennia speelde in het natuurbeheer. Vanaf de jaren tachtig is de natuursector enorm in belang toegenomen, zo sterk zelfs dat je kunt spreken van een tweede bolwerk van belangenbehartiging naast het traditionele bolwerk van de landbouw. Natuurbeheer werd steeds meer afgerekend op technocratische normen die voortkomen uit ecologisch jargon. Beheerders worden betaald als ze 'natuurdoeltypen' scoren. De idee ontstond dat alleen ecologen en speciaal daarvoor opgeleide beheerders dit beheer het beste konden uitvoeren.

Zo ontstond een natuursector die sterk was in het behartigen van zijn eigen belang, het natuurbeheer. Sinds Geert Wilders natuur weg zette als 'linkse hobby' en Henk Bleeker daar bovenop nog eens enorme bezuinigingen wist door te drukken, zit de natuursector echter in het defensief. In diverse bijeenkomsten kon je natuurbeheerders horen zeggen dat er meer aan 'draagvlak' gewerkt moest worden, dat er nieuwe 'verdienmodellen' moesten worden ontwikkeld, en dat natuurbeheerders het 'verhaal van de natuur' beter moesten leren vertellen. Ik wil Valkenberg adviseren om hierover te lezen, bijvoorbeeld in het verhaal dat ik hierover schreef met onderzoeker Jan Klijn onder de titel 'Wisselend getij'.

In deze context speelt het verhaal van herder Grinwis en Natuurmonumenten. En dan is er nog de vergelijking met de thuiszorg en andere sectoren. Want de problemen die Natuurmonumenten heeft gecreëerd, zijn voor een deel te wijten aan de Europese eis om opdrachten voor natuurbeheer aan te besteden. Zoals Trouw en andere media regelmatig hebben geconstateerd, heeft dit tot gevolg dat de prijs veelal de doorslaggevende factor is. Het is voor kleinere bedrijven ook moeilijker om aan de eisen van zo'n aanbesteding te voldoen. Bovendien is duidelijk dat organisaties die moeten aanbesteden daar meestal niet op zijn ingesteld.

En dan is er nog de kwestie van het betaalbaar houden van het natuurbeheer. In het rijke Nederland is daar tot voor kort nooit een kwestie van gemaakt, maar in landen als Duitsland en Polen is al langer duidelijk dat het onmogelijk is om natuur aan te kopen, en bijna onmogelijk om natuur te beheren. Een van de oplossingen is het organiseren van samenwerking tussen natuurorganisaties en boeren. Natuurorganisaties betalen boeren voor het natuurbeheer, en boeren halen verder inkomsten uit vleesverkoop, recreatie, enzovoorts. Dit agrarisch natuurbeheer is niet zonder kritiek, maar juist de schaapherders worden ook door veel ecologen gezien als een goed en betaalbaar alternatief voor bijvoorbeeld plaggen van heide.

Willen we het natuurbeheer betaalbaar houden, dan is het dus nodig dat er professionals zijn zoals Grinwis, die hun agrarische kennis en ervaring koppelen aan hun ecologische kennis en ervaring. Daar zit nog een lichtpuntje aan, want onderzoekers van het praktijknetwerk Daarom eten we schaaap hebben uitgerekend dat met extensieve begrazing kan worden voorzien in 10% van de Nederlandse (en Europese) vleesconsumptie, puur en natuurlijk vlees wat prachtig past in de trend naar duurzaamheid. Ik zou Valkenberg willen adviseren zijn neus uit de boeken te halen en eens een dag mee te lopen met een schaapherder. Niet met Grinwis, want die heeft hij teveel beledigd.

Martin Woestenburg

Projectleider praktijknetwerk Daarom eten we schaaap (samenwerking van schaapherders om landbouw en natuur professioneel te combineren, Chris Grinwis is een van de deelnemers)